

Можна зробити висновок, що у процесі комунікації люди мають вплив один на одного. Люди, які цілеспрямовано тиснуть на людські особливості задля власної вигоди – маніпулятори. У діловому спілкуванні маніпуляція активно впроваджується задля збільшення продажів або прибутку. Вона не є цілком негативним явищем. Варто пам'ятати, що маніпулювання впливає як на об'єкта, так і на суб'єкта процесу. Тобто вона може використовуватися у підприємстві або бізнесі, але не треба нею зловживати. Адже ви може втратити не тільки довіру своїх споживачів, а й довіру до самого себе.

Список використаних джерел

1. Словник психологічних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nuph.edu.ua/slovník--psihologichnih-terminiv/> (дата звернення: 18.11.2021).
2. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навч. посіб. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – 2-ге вид., доп. – К. : Академвидав, 2010. – 544 с. (Серія «Альма-матер»).
3. Маніпулятивна поведінка і його вплив на спілкування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://alexus.com.ua/manipulyativna-povedinka-i-jogo-vpliv-na-spilkuvannya/#lwptoc4> (дата звернення: 19.11.2021).
4. ЧЕЛОВЕК-МАНИПУЛЯТОР. Внутреннее путешествие от манипуляции к актуализации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://psylib.org.ua/books/shost01/index.htm> (дата звернення: 19.11.2021).
5. Маніпуляція у професійному спілкуванні: як протистояти? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2019/september/issue-9/article-76785.html> (дата звернення: 19.11.2021).

References

1. Shapar, V. B. 2007. Dictionary of psychological terms. [online] Available at: <https://nuph.edu.ua/slovník--psihologichnih-terminiv/> [21.11.2021].
2. Orban-Lembric, L. E. 2010. Management psychology. Kyiv: Akademvidav.
3. Manipulative behavior and its impact on communication. [online] Available at: <https://alexus.com.ua/manipulyativna-povedinka-i-jogo-vpliv-na-spilkuvannya/#lwptoc4> [21.11.2021].
4. Shostrom E. L. (2003), Man, the manipulator: The inner journey from manipulation to actualization. [online] Available at: <http://psylib.org.ua/books/shost01/index.htm> [21.11.2021].
5. Manipulation in professional communication: how to resist? [online] Available at: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2019/september/issue-9/article-76785.html> [21.11.2021].

УДК 82-93:37.015.31:7:17.022.1-053.4(045)

РОЛЬ ДИТЯЧОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ В МОРАЛЬНОМУ ТА ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Попович Н. Ф.

THE ROLE OF CHILDREN'S FICTION IN THE MORAL AND AESTHETIC EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN

Popovych Nadiia

У статті досліджено роль дитячої художньої літератури в моральному та естетичному вихованні дітей дошкільного віку, з'ясовано значення художніх творів для дітей в моральному вихованні дошкільників, схарактеризовано вплив дитячої художньої літератури на формування естетичного виховання дітей.

Залучення дітей до світу художньої літератури починається ще з раннього віку. В опануванні норм і правил моральної поведінки важливим є період дошкільного дитинства. Дитяча художня література має велику перевагу серед мистецтв як засіб виховання гуманних почуттів та формування духовних цінностей у дошкільників. У формуванні естетичного виховання дітей дошкільного віку вагоме значення має дитяча книга.

Ключові слова: дитяча художня література, діти дошкільного віку, моральне виховання, естетичне виховання, дитяча книга.

The article examines the role of children's fiction in the moral and aesthetic education of preschool children, clarifies the importance of works of art for children in the moral education of preschoolers, describes the impact of children's fiction on the formation of aesthetic education of children.

Involving children in the world of fiction begins at an early age. The period of preschool childhood is important in mastering the norms and rules of moral behavior. Children's fiction has a great advantage among the arts as a means of nurturing humane feelings and the formation of spiritual values in preschoolers. The children's book is of great importance in the formation of aesthetic education of preschool children.

Key words: children's fiction, preschool children, moral education, aesthetic education, children's book.

Дитяча художня література у становленні дітей дошкільного віку як гармонійно розвинених особистостей має надзвичайно важливе значення. У наш час інтенсивного розвитку інформаційних технологій, комп'ютеризації та Інтернету, важливо зберегти в дошкільнят любов до книг, адже ніщо не може замінити спілкування дитини з цікавою книгою. Важливість дитячої художньої літератури у вихованні дошкільників зумовлює актуальність нашого дослідження.

Аналіз публікацій з проблем виховання дітей дошкільного віку переконує в тому, що з різноманітних питань морального та естетичного виховання дошкільників здійснено ряд досліджень [1; 2; 3; 4; 5].

Різні аспекти використання дитячої літератури як засобу формування особистості дитини висвітлювали у своїх дослідженнях такі науковці, як А. Богуш, Л. Вовк, В. Гуменна, Л. Дрофань, М. Євтух, С. Золотухіна, Я. Кодлюк, І. Козак, Н. Кузьменко, М. Малиш, К. Чорна, Б. Якимович та ін.

Свого часу такі видатні представники прогресивної педагогічної думки, письменники та громадські діячі, як Т. Шевченко, О. Духнович, Б. Грінченко, М. Драгоманов, М. Коцюбинський, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, Леся Українка, І. Франко вказували на важливість виховання дітей засобами художнього слова. Адже саме література як вид мистецтва покликана плекати високі духовні цінності, почуття прекрасного, гуманізм тощо.

Загальнотеоретичні проблеми естетичного розвитку особистості висвітлюються у працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, Б. Теплова, Г. Костюка, Є. Сеги, М. Араповського, Г. Ципіна, Ю. Полянського, А. Бриля, К. Тарасової, С. Науменко, І. Зязюна, М. Кагана, А. Канарського та ін. У працях авторів досліджуються питання, пов'язані з уточненням сутності естетичного виховання, його принципів і завдань, єдності з навчанням, вивчаються зв'язки естетичного виховання з моральним, загальнокультурним розвитком особистості, визначається вплив естетичного виховання на формування особистості тощо.

Мета статті – визначити роль дитячої художньої літератури в моральному та естетичному вихованні дітей дошкільного віку.

Перші кроки у безмежному і цікавому світі діти роблять у дошкільному віці. Дорослі допомагають їм знайти, відчувати й зрозуміти красу поезії, музики, живопису, а через мистецтво глибше усвідомити все, що їх оточує: природу, предмети, працю людини та її духовні надбання.

Залучення дітей до світу художньої літератури починається ще з раннього віку за допомогою потішок, пестушок, забавлянок, колискових пісень. Згодом дошкільники ознайомлюються з іншими жанрами дитячої літератури: приказками та прислів'ями, загадками і скоромовками, лічилками, казками, байками, легендами, поетичними творами та ін.

Питання моралі, морального виховання і морального розвитку сьогодні є дуже важливими. Здавна український народ ототожнював поняття «мораль» і «виховання», адже тільки про моральну людину говорили, що вона вихована.

Важливим в опануванні норм і правил моральної поведінки є період дошкільного дитинства як етап сенситивності розвитку багатьох сфер і формування основ особистості. Саме тому нині одним із найважливіших завдань дошкільної освіти є надання пріоритету соціально-моральному розвитку особистості.

Дитяча художня література має велику перевагу серед мистецтв як засіб виховання гуманних почуттів та формування духовних цінностей у дітей дошкільного віку. Ця перевага виявляється в можливості активно впливати на почуття і розум дитини, розвивати її емпатійність, емоційність. Недостатній розвиток цих якостей призводить до формування особистості, яка не відчуває почуття й емоції інших, не розуміє, не співпереживає.

Виховання художнім словом призводить до великих змін в емоційній сфері дітей, що сприяє появі гуманного відгуку на різні життєві події, перебудовує їхній суб'єктивний світогляд. Під час читання творів дитина уявляє певну картину, ситуацію, образ, переживає описані події, і чим сильніші її переживання, тим розвиненіші її почуття й уявлення про дійсність.

Моральні норми та правила в художніх творах стають доступними і зрозумілими дошкільникам та легко приймаються ними як єдиний правильний варіант поведінки. Діти ніби стають учасниками подій художнього твору.

Важлива функція моральних цінностей у тому, що вони містять зразок поведінки, а особливий виховний вплив використання дитячої художньої літератури полягає в тому, що значення моральних норм у них пояснюється не абстрактно, а на конкретних ситуаціях. Моральне повчання, яке діти зрозуміють з творів художньої літератури, допоможе їм отримати чіткі орієнтири у системі цінностей, закласти основи міцних моральних переконань, сформуванню власну модель поведінки в суспільстві. Зміст творів захоплює дітей, вводить у вир цікавих подій, змушує хвилюватися за дійових осіб. Саме переживання за літературних героїв викликає у дітей співчуття, милосердя, доброзичливість, гуманність.

Художнє слово має великий вплив на свідомість, почуття, моральність дитини за умови правильного вибору літературного твору, осучаснених способів його використання в навчально-виховному процесі.

Дитяча художня література є ефективним засобом розширення кола уявлень дошкільників про природу й довкілля, збагачення їхнього запасу різногалузевих знань, а також морального та емоційно-ціннісного розвитку. Відтак, будь-який літературний твір – фольклорний чи авторський – повинен стимулювати мовленнєву й інтелектуальну активність дитини, її мислення та уяву, бути для маленького читача (слухача) об'єктом цілеспрямованих спостережень, елементарного аналізу, творчих дій.

Особливу роль дитяча художня література відіграє в естетичному вихованні дошкільників. Реформування національної системи освіти характеризується підвищенням ролі естетичного виховання дітей дошкільного віку. Сьогодні актуальними проблемами в освіті є духовність, розвиток і становлення гармонійної, творчої особистості, здатної сприймати навколишній світ та взаємодіяти з ним.

У формуванні естетичного виховання особистості вагоме значення має дитяча книга. Як засіб виховання духовних цінностей, творчого розвитку дитини, слово, впливаючи на її емоційно-чуттєву сферу, сприяє й духовному її розвитку.

Дитячі бібліотеки, за нашими спостереженнями, сприяють літературному розвитку дітей дошкільного віку через залучення їх до читання, прищеплення любові до друкованого

слова, виховання культури читання, проведення пізнавальних масових заходів, популяризацію дитячих книг тощо.

Читаючи книжки, розглядаючи малюнки, діти знайомляться з навколишнім світом, тому дуже важливо, щоб кожна дитяча книга була доречною щодо потреб, інтересів та пізнавальних можливостей дошкільників і добре ілюстрована.

Читання книг посідає в житті дошкільників особливе місце, оскільки саме книга залишається найбільш доступним засобом естетичного розвитку дітей дошкільного віку. Виховання в дитини любові до книги є одним з основних завдань художньо-естетичного виховання дошкільнят.

Основи естетичного виховання закладаються в ранньому дитинстві. Тому, з точки зору дитячого виховання, особливе значення має естетичне виховання дітей дошкільного віку за допомогою книг. Книга як найцінніший людський витвір, пройшовши всі процеси розвитку цивілізації, і на сучасному етапі залишається незамінною. Саме дитяча книга позитивно впливає на формування особистості дитини, розвиток її естетичних почуттів.

За допомогою читання дитячої художньої літератури відбувається формування первинного уявлення про прекрасне, відчуття краси поетичного чи прозового твору, стимулювання власної творчості дитини.

Через дитячу книгу можна навчити дитину відчувати і розуміти красу, в чому б вона не виявлялася, забезпечити єдність між естетичним вихованням дитини та її моральним вихованням, трудовою підготовкою, збудити потяг до художньої творчості, бажання творити красу в навколишньому житті, а також виробити непримиренне ставлення до неестетичного. Розглядаючи малюнки у книгах, які відображають життя людей, тварин чи природні явища, у дошкільників розвивається не лише сприйняття, а й фантазія. Діти мислять, фантазують, уявляють за картинами образи, характери тощо.

Дитина дошкільного віку – це особливий читач. Вона може бути або слухачем тексту, сприйняття якого починається з розгляду відповідної ілюстрації, або ще недосвідченим читачем, для котрого сам процес читання є складною інтелектуальною діяльністю, що потребує значної уваги та сконцентрованості. Кожна дитяча книга має великий вплив на дитину: інформує про щось нове, дає їй нові знання; виховує розумово, морально, естетично; збагачує, уточнює й активізує словник.

Дитяча художня література сприяє формуванню особистості, створенню системи загальнолюдських цінностей. У сучасному світі добре ілюстрована дитяча книжка може відігравати роль одного з найбільш важливих джерел естетичної інформації для дошкільників.

Отже, дитяча художня література відіграє важливу роль в моральному та естетичному вихованні дітей дошкільного віку, активно впливає на розум і почуття дошкільників, забезпечує розуміння та прийняття моральних норм, сприяє розвитку естетичних почуттів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в докладному аналізі впливу дитячої художньої літератури на розвиток художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Варга І. В. Роль дитячих книжок в естетичному вихованні дошкільнят / І. В. Варга, Н. Ф. Попович // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції (16-17 травня 2019 р., м. Мукачєво) / ред. кол.: Т. Д. Щербан (гол. ред.) та ін. – Мукачєво: МДУ, 2019. – С. 577-579.
2. Коченгіна М. Дошкільник і книжка: щоб знайомство було вдалим / М. Коченгіна // Дошкільне виховання. – 2018. – №2. – С. 6-11.
3. Лалаєва В. Естетичний розвиток дітей раннього віку / В. Лалаєва // Дитячий садок. – 2015. – №17. – С. 7-9.

4. Лохвицька Л. Моральне виховання: погляди класиків і практика сьогодення / Л. Лохвицька // Дошкільне виховання. – 2018. – №12. – С. 21-23.
5. Савко Л. М. Дитяча література як засіб морального виховання дітей дошкільного віку / Л. М. Савко, Н. Ф. Попович // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції (16-17 травня 2019 р., м. Мукачево) / ред. кол. : Т. Д. Щербан (гол. ред.) та ін. – Мукачево : МДУ, 2019. – С. 640-642.

References

1. Varha, I. V., Popovych, N. F. 2019. Rol' dytyachykh knyzhok v estetichnomu vykhovanni doshkil'nyat [The role of children's books in the aesthetic education of preschool children]. *Modern trends in science and education in terms of deepening European integration processes: a collection of abstracts of the III All-Ukrainian scientific-practical conference (May 16-17, 2019, Mukachevo)*, Mukachevo: MSU, pp. 577-579.
2. Kochenhina, M. 2018. Doshkil'nyk i knyzhka: shchob znayomstvo bulo vdalym [Preschooler and book: to get acquainted successfully]. *Preschool education*, 2, pp. 6-11.
3. Lalayeva, V. 2015. Estetychnyy rozvytok ditey rann'oho viku [Aesthetic development of children of early age]. *Kindergarten*, 17, pp. 7-9.
4. Lokhvyts'ka, L. 2018. Moral'ne vykhovannya: pohlyady klasykiv i praktyka s'ohodennya [Moral education: the views of the classics and the practice of today]. *Preschool education*, 12, pp. 21-23.
5. Savko, L. M., Popovych, N. F. 2019. Dytyacha literatura yak zasib moral'noho vykhovannya ditey doshkil'noho viku [Children's literature as a means of moral education of preschool children]. *Modern trends in science and education in terms of deepening European integration processes : a collection of abstracts of the III All-Ukrainian scientific-practical conference (May 16-17, 2019, Mukachevo)*, Mukachevo : MSU, pp. 640-642.

УДК 001.102:011/016(045)

НАУКОВА ІНФОРМАЦІЯ, ЇЇ ВИДИ, КЛАСИФІКАЦІЯ ЯК КОМПОНЕНТИ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Прокопович Л. С.

SCIENTIFIC INFORMATION, ITS TYPES, CLASSIFICATION AS COMPONENTS OF BIBLIOGRAPHICAL ACTIVITY

Prokorovych Lidia

У статті характеризується бібліографія як галузь науково-практичної діяльності, описується її структура та компоненти. Аналізується стан розвитку інформації сучасного світу. Описано організацію збору і відбору інформації для проведення наукових досліджень та подано перелік відомостей, які потрібно мати для бібліографічної інформації. З'ясовано суть бібліографічного повідомлення, бібліографічного запису як елементарних одиниць бібліографічної інформації.

Ключові слова: бібліографія, інформація, універсальна десяткова класифікація (УДК), бібліографічне повідомлення, бібліографічний запис.

In the modern world, bibliography is seen as an activity (organizational and managerial, production, scientific and methodological and research) to ensure the functioning of bibliographic information in society. The purpose of scientific research is to characterize the peculiarities of preparing bibliographic information for distribution and bringing it to consumers. The article characterizes the bibliography as a branch of scientific and practical activity, describes its structure

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>